

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 22 — ΑΘΗΝΑ (106 80)
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

29 Οκτωβρίου 1986

ΕΛΗΦΘΗ
29 ΟΚΤ. 1986

Κύριο
Κ. Σημίτη
Υπουργό ΥΠΕΘΟ
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
Αθήνα

Κύριε Υπουργέ,

Ύστερα από τηλεφωνική εντολή σας, εσωκλείω σημείωμα για την αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των αποδοχών των εργαζομένων και των συνταξιούχων καθώς και συνοπτικό σημείωμα για την ιταλική εμπειρία στο θέμα.

Με τιμή

Λουκής Αθανασίου
Αναπληρωτής Επιστημονικός Διευθυντής

Η ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΤΙΜΑΡΙΘΜΙΚΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

1. Ο στόχος και τα αποτελέσματα της ΑΤΑ μέχρι σήμερα.

Ο υψηλός πληθωρισμός, ως γνωστό, διαβρώνει περισσότερο τα εισοδήματα από ημερομίσθια, μισθούς και συντάξεις, επειδή αυτά δεν αναπροσαρμόζονται, αμέσως αλλά με μικρότερη ή μεγαλύτερη χρονική υστέρηση στις αυξήσεις των τιμών. Με τον τρόπο αυτό πραγματοποιείται ανακατανομή του εθνικού εισοδήματος σε βάρος των μισθωτών, ημερομισθίων και συνταξιούχων και ιδιαίτερα σε βάρος των ομάδων του πληθυσμού που έχουν ανεπαρκή ή και ανύπαρκτη διαπραγματευτική δύναμη.

Η Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ) των μισθών που υιοθετήθηκε και εφαρμόζεται από τη σημερινή Κυβέρνηση αποβλέπει στην προστασία του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων από τις διαβρωτικές συνέπειες του συγκριτικά υψηλού πληθωρισμού από τον οποίο πάσχει εδώ και πολλά χρόνια η οικονομία μας.

Απολογιστικά φαίνεται ότι πράγματι με την ΑΤΑ, όπως εφαρμόστηκε, οι αποδοχές των εργαζομένων και των συνταξιούχων διατήρησαν την αγοραστική τους δύναμη. Η οικονομική κατάσταση των εργατών, υπαλλήλων και συνταξιούχων είναι σαφώς καλύτερη από ότι θα ήταν εάν δεν υπήρχε το σύστημα της ΑΤΑ.

2. Το αίτημα για νομοθετική επιβολή της ΑΤΑ.

Όταν προβάλλεται το αίτημα για νομοθετική επιβολή της ΑΤΑ δεν πρέπει να λησμονείται ο γενεσιουργός λόγος και ο στόχος της. Γενεσιουργικός λόγος της χορήγησης της ΑΤΑ στους μισθούς και τα ημερομίσθια, όπως ζητούσαν και τα εργατικά συνδικάτα, ήταν ο συγκριτικά υψηλός και επίμονος πληθωρισμός. Εάν δεν υπήρχε πληθωρισμός και μάλιστα τέτοιας έκτασης δεν θα υπήρχε και λόγος αναπροσαρμογής των μισθών, λόγω ανόδου του επιπέδου των τιμών.

Ο πληθωρισμός όμως πέρα από τη διάβρωση των μισθών και ημερομισθίων, την οποία η Κυβέρνηση προσπαθεί να εξουδετερώσει με τη χορήγηση της ΑΤΑ, έχει και πολλές άλλες δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Όταν λόγω του πληθωρισμού οι τιμές των προϊόντων που παράγονται στη χώρα μας αυξάνουν περισσότερο απ'ότι στις χώρες με τις οποίες συναλλασσόμεθα, τα προϊόντα μας γίνονται ακριβότερα με αποτέλεσμα να χάνουμε την ανταγωνιστικότητά μας στη διεθνή και εσωτερική αγορά, να μειώνεται η παραγωγή και η απασχόληση. Έτσι τελικά οι εργαζόμενοι υφίστανται απώλειες στο πραγματικό τους εισόδημα και αντιμετωπίζουν υψηλότερη ανεργία. Επίσης είναι γνωστό ότι ο πληθωρισμός υποθάλπει την παραοικονομία και τις παρασιτικές δραστηριότητες, επειδή εμφανίζουν περιστασιακά υπερκέρδη. Υπονομεύει την εμπιστοσύνη στο εθνικό μας νόμισμα, δυσκολεύει τις προβλέψεις των μελλοντικών εξελίξεων αποθαρρύνοντας έτσι τις επενδύσεις και γενικά εξασθενεί την αναπτυξιακή διαδικασία στη χώρα μας. Οι δυσμενείς συνέπειες από όλες αυτές τις εξελίξεις βαρύνουν τελικά και πάλι τους εργαζόμενους.

Έτσι δεν χωρεί αμφιβολία ότι αν ο τρόπος υπολογισμού και χορήγησης της ΑΤΑ τελικά τροφοδοτεί τον πληθωρισμό όχι μόνο δεν προστατεύει πραγματικά το επίπεδο διαβίωσης των εργαζομένων και των συνταξιούχων αλλά το βλάπτει. Η νομοθετική επιβολή της ΑΤΑ είτε θα έπρεπε να γίνει γενικά και αόριστα έτσι ώστε να παρέχεται στην Κυβέρνηση η δυνατότητα να προσαρμόζει τις παροχές και τον τρόπο υπολογισμού της για να μην οδηγεί στον φαύλο κύκλο τροφοδότησης της κούρσας τιμών-μισθών-τιμών που ενισχύει αντί να αποδυναμώνει την πληθωριστική διαδικασία, είτε θα είχε σαν αναπόφευκτη συνέπεια την εφαρμογή ενός μηχανιστικού συστήματος αναπροσαρμογής των παροχών το οποίο θα εκινδύνευε να οδηγήσει σε πληθωριστική έκρηξη από τις διαβρωτικές συνέπειες της οποίας κανένα κυβερνητικό μέτρο δε θα μπορούσε να προστατεύσει τους εργαζόμενους. Στην πρώτη περίπτωση η νομοθετική επιβολή της ΑΤΑ δεν θα άλλαζε ουσιαστικά

το σημερινό καθεστώς ενώ στη δεύτερη θα είχε πολύ κακά αποτελέσματα.

Η πραγματικότητα είναι ότι η ΑΤΑ όταν χορηγείται με βάση ένα δύσκαμπτο μηχανιστικό κανόνα που δεν μπορεί να προσαρμοστεί έγκαιρα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες δε βοηθάει στην καταπολέμηση του πληθωρισμού. Αντίθετα φαίνεται ότι τον ενισχύει τροφοδοτώντας την "κούρσα" μεταξύ τιμών και μισθών. Κάθε αύξηση των τιμών ανεξάρτητα από τα αίτια της προκαλεί αυτόματα και άμεσα αναπροσαρμογή των μισθών. Επειδή όμως η αύξηση της αμοιβής της εργασίας δεν προέρχεται από βελτίωση της παραγωγικότητας οι εργοδότες τείνουν να επιρρίψουν το υψηλότερο κόστος στις τιμές πώλησης των προϊόντων. Έτσι αυξάνουν οι τιμές οι οποίες μέσω της ΑΤΑ επιφέρουν νέα αναπροσαρμογή των μισθών θέτοντας με τον τρόπο αυτό σε κίνηση την κούρσα τιμών και μισθών.

Επίσης η αυτόματη αναπροσαρμογή των μισθών ενισχύει τον πληθωρισμό γιατί έχει χαρακτήρα άμεσο, χωρίς να υπάρχουν χρονικές υστερήσεις μεταξύ αυξήσεων τιμών και μισθών. Τούτο έχει σημασία για τη χώρα μας επειδή η ΑΤΑ εφαρμόζεται για όλους τους μισθούς, όχι μόνο τους κατώτατους συμβατικούς, και αφορά όλους τους εργαζομένους.

Γιέρα από αυτά είναι γεγονός ότι η θεσμοθέτηση της ΑΤΑ μειώνει την αντίσταση των εργαζομένων και άλλων ομάδων του πληθυσμού έναντι του πληθωρισμού, μιας και ξέρουν ότι σε τακτά χρονικά διαστήματα θα αναπληρώσουν τις απώλειες που τους επέφερε ο πληθωρισμός. Επιπλέον επειδή κατά κανόνα ο προσδοκώμενος πληθωρισμός είναι μεγαλύτερος του επιδιωκόμενου και παρατηρούμενου πληθωρισμού, η εφαρμογή της ΑΤΑ με βάση τον προσδοκώμενο ενισχύει την πληθωριστική ψυχολογία.

3. Άλλες παρατηρήσεις για την ΑΤΑ.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ΑΤΑ, όπως εφαρμόζεται στη χώρα μας, είναι ότι υποχρεώνονται όλες οι επιχειρήσεις στους διάφορους τομείς της οικονομίας, αν και αντιμετωπίζουν αρκετά διαφορετικές συνθήκες κόστους, συμμετοχής

στις πωλήσεις και στην πιστοληπτική ικανότητα, να πληρώσουν τις ίδιες αυξήσεις μισθών ανεξάρτητα από τις κατ'ιδίαν βραχυχρόνιες συνθήκες που συναντούν. Έτσι επιχειρήσεις με μειωμένη ζήτηση των προϊόντων τους, ή στενότητα ρευστότητας δυσκολεύονται στην καταβολή της ΑΤΑ, ενώ άλλες κερδοφόρες και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις δεν επιτρέπεται να πληρώσουν ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση, και όπως "δικαιούνται" οι απασχολούμενοι σε αυτές. Με τη διαδικασία αυτή αχρηστεύεται και ο ρόλος των σχετικών μισθών σαν μηχανισμού κατανομής του εργατικού δυναμικού στους διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας ανάλογα με την παραγωγικότητα και το δυναμισμό καθενός. Σε μια αναπτυσσόμενη οικονομία είναι ανάγκη οι συντελεστές παραγωγής να απομακρύνονται σταδιακά από τους φθίνοντες κλάδους παραγωγής στους δυναμικούς. Κίνητρο γι' αυτό είναι διαφορισμός των αποδοχών. Όταν ο διαφορισμός αυτός περιορίζεται ή εκμηδενίζεται η λειτουργία ανακατανομής των συντελεστών αδρανεί φρενάροντας έτσι στην ανάπτυξη.

Συναφές με αυτό είναι ότι το σύστημα της ΑΤΑ όπως έχει μέχρι σήμερα εφαρμοστεί έχει μειώσει εξαιρετικά τις διαφορές των αμοιβών μεταξύ των εργαζομένων, σε σημείο ίσως που έχουν αμβλυνθεί τα κίνητρα προς περισσότερη και υπευθυνότερη εργασία.

Δεν θα πρέπει επίσης να αγνοούμε ότι οι μεταβολές του δείκτη τιμών καταναλωτή στη χώρα μας παρουσιάζουν συστηματική και ουσιαστική εποχικότητα. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της εποχικότητας είναι ότι οι αυξήσεις συγκεντρώνονται στο πρώτο και (κυρίως) στο τρίτο τετράμηνο του έτους, ενώ στο δεύτερο τετράμηνο υπάρχει μάλλον σταθερότητα. Με τις ημερομηνίες όμως που γίνεται η μισθολογική αναπροσαρμογή λόγω ΑΤΑ υποχρεώνονται οι επιχειρήσεις μέσα σε διάστημα 4 μηνών (1η Σεπτεμβρίου, 1 Ιανουαρίου) να καταβάλλουν αυξήσεις, οι οποίες μπορεί να μην έχουν καμιά σχέση με την οικονομική τους κατάσταση (παραγόμενη προστιθέμενη αξία, κέρδη). Επιπλέον μέρος της κοινής γνώμης

έχει ειρωνευθεί τις επουσιώδεις αυξήσεις που δίδονται για το 2ο τετράμηνο, (λ.χ. 1,3% για το δεύτερο τετράμηνο του 1986). Και αυτές όμως οι ελάχιστες αυξήσεις συνεπάγονται το ίδιο διοικητικό και λογιστικό κόστος όπως και οι μεγαλύτερες.

Θα πρέπει να τονισθεί επίσης ότι η αυτόματη πρόσδεση των μισθών στις μεταβολές των τιμών, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, ουσιαστικά αχρηστεύει το κύριο αντικείμενο των συλλογικών διαπραγματεύσεων και περιθωριοποιεί την αποστολή και το ρόλο των εργατικών συνδικάτων. Τα συνδικάτα δεν έχουν την ευχέρεια να διαπραγματευθούν τους μισθούς τους ανάλογα με τις συνθήκες του κάθε κλάδου, τις αυξήσεις των αμοιβών που καταβάλλονται σε άλλους κλάδους κ.ο.κ.

Στα προσεχή χρόνια με την εξουδετέρωση του πληθωρισμού και την ταυτόχρονη ανάκαμψη θα έχουμε μια ουσιαστική αύξηση της παραγωγικότητας την οποία πρέπει να καρπωθούν και οι εργαζόμενοι. Αυτό όμως δεν θα το επιτρέπει τυχόν νομοθετική πρόβλεψη ότι οι μισθοί προσδιορίζονται όπως σήμερα με βάση τις αυξήσεις των τιμών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι αρκετές χώρες απομακρύνονται από τα συστήματα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών, και τούτο γίνεται και με την ανοχή αν όχι επιδίωξη των εργατικών συνδικάτων. Ήδη σε χώρες που ο πληθωρισμός έχει ουσιαστικά εξουδετερωθεί τα συνδικάτα έχουν καταφέρει πιο υψηλές αυξήσεις των ονομαστικών και πραγματικών αποδοχών τους παρά εάν οι αυξήσεις στηρίζοντο σε κάποιο σύστημα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών τους.